

Karel P.
[pilot Luftwaffe]

Někteří z těšínských Čechů se dostali až k tehdejší elitní zbrani: letectvu, německé *Luftwaffe*. V případě Karla P., rodáka z Českého Těšína, k tomu přispěla jeho mladistvá vášeň ke sportovnímu létání a vůbec ke všemu, co nějak souviselo s letadly.

Jeho pozdější kariéra válečného pilota začínala v Masarykově společnosti sportovního létání na jednom malém polním letišti u Ostravy, na které docházel už v učňovských letech jako dobrovolný pomocník. Rád tam zastával jakoukoliv práci, která zrovna byla potřeba, a u letadel trávil veškerý svůj volný čas. Nejprve jen hrabal listí, uklízel kolem letiště a střelbou z poplašné pistole odháněl nebezpečná hejna ptáků, která ohrožovala provoz. Pak posunoval letadla po zemi a připravoval je na start. Později se dostal přímo do hangáru a staral se o stroje. Mohl by od prvního dne dělat mechanika, tolik toho o leteckých motorech a konstrukcích věděl. Vedle toho se vyznal také v navigaci a radiostanicích.

V roce 1937 přišel jeho velký den, kdy ho jeden z vedoucích vzal s sebou „nahoru“. Vzlétli až do výšky dvou tisíc metrů a více než hodinu potom kroužili nad severní Moravou a Těšínským Slezskem. Od té chvíle si byl Karel P. jistý, že je tělem i duší pilotem. Cítil to jako svůj neodvratný osud. O šest měsíců později už sám vzlétl, i když jen v taženém kluzáku.

Jenže hned na to přišla sudetská krize a mobilizace. Ta ho zastihla krátce poté, kdy musel jako ročník 1917 narukovat. Nastoupil k dělostřelectvu a už v září stál na hranicích na Šumavě proti wehrmachtu. Zažil tam ostřelování ze strany záškodníka, při kterém byl jeden jeho kamarád vážně raněn. Zpráva o podrobení se podmínkám z Mnichova

pro něho představovala stejně velký šok jako pro většinu českých obyvatel.

V československé armádě zůstal, přestože jeho rodné město bylo připojeno k Polsku. Dosloužil jako voják prezenční služby v Brně. Do Těšína se vrátil až po rozpuštění armády v březnu 1939. Aby pomohl otci udržet si místo na dráze, přihlásil se v roce 1941 ke slezské národnosti a později podepsal *Volksliste*. A opět musel narukovat. Tentokrát do wehrmachtu. Dostal se na ruskou frontu. Po půl roce vyšlo najevo, že se vyzná v letadlech a že dokonce pilotoval větroně, jak se tehdy říkalo bezmotorovým klouzavým letounům. To vzbudilo pozornost. *Luftwaffe* totiž začínala pocítovat zoufalý nedostatek pilotů. Konečně se tedy dostal i k vysněným motorovým letounům. V roce 1942 létal nad Německem jako stíhač. Počátkem následujícího roku se opět dostal na východní frontu. Byl sestřelen a přišel o nohy. Příklad sovětského válečného hrdiny Meresjeva však nenásledoval. Byl rád, že přežil a s vděkem přijal bezpečnější práci na zemi. V březnu 1945 se v Saské Kamenici (německy Chemnitz) po jednom náletu sbalil a utekl domů...

... více už sám Karel P...

Letadlům jsem propadl už jako pětiletý kluk. Lepil jsem modely dvojplošníků z první světové války i prvních dopravních letadel. Stačilo mi k tomu málo. Překližka, tvrdý papír, lepidlo a barvy. S nadšením jsem četl příběhy válečných pilotů i sportovních letců, které jsem si vystříhoval z novin a časopisů. Sledoval jsem úspěchy tehdejších vzdušných průkopníků a snil o tom, že jednou také přeletím Atlantik, Saharu a třeba i Severní pól. Do školního atlasu jsem si červenou tužkou vyznačil trasy svých budoucích výletů. Dokázal jsem si spočítat délku letu i spotřebu. Jednotlivé úseky jsem si dokonce doplňoval údaji o předpokládané teplotě vzduchu v uvažovaných nadmořských výškách a síle větru. Byl jsem do letadel a do létání blázen. To se mi později stalo osudným.

Nejvíce jsem přitom obdivoval sovětské letce a sovětskou techniku. Trochu to souviselo s výchovou doma. O Sovětském svazu se totiž u nás mluvílo převážně jen v dobrém. Rodiče sice nebyli členy komunistické strany, ale sympatizovali s jejím programem a patřili mezi její skalní voliče. Můj otec pracoval jako továrenský dělník a ze skromného platu musel uživit čtyři děti. Když ve třicátých letech přišla velká hospodářská krize, ztratil práci a oba rodiče byli několik let nezaměstnaní. Žili jsme ve velké bídě, podobně jako naprostá většina dělnických rodin kolem nás.

Naivní víra v Sovětský svaz

O Sovětském Rusku se tehdy mezi obyčejnými lidmi říkalo, že tam každý má práci a obživu a že tamní věda jde úžasným tempem kupředu. Tuto iluzi mezi veřejností navíc živili i levicoví intelektuálové, kterým se dostávalo značné publicity v tisku. Ti Sovětský svaz navštívili a psali o něm převážně jen v samých superlativech. V době velké nejistoty a bídy lidé nutně museli věřit iluzi, že „někde“ – nejlépe „u bratrů Slovanů na Východě“ – se žije snesitelněji a že i oni se mají už brzy „na co těšit“.

V novinách se sice psalo i o hladomoru na Ukrajině, o moskevských monstrprocesech a politickém teroru, jenže tomu řada dělníků a intelektuálů odmítala uvěřit. Považovali jsme to jen za buržoazní propagandu a pomlouvačné zvěsti. Kriticky se ke komunismu stavěli spíše jen lidé na venkově, živnostníci a samozřejmě věřící. Ostatní z něj byli buď vyloženě nadšeni, nebo ho považovali za jednu z možných alternativ. To je historický fakt. Mnoho Čechů tehdy v Sovětský svaz naivně věřilo. Myslím si, že i v roce 1948 většina veřejnosti nastupující komunistickou vládu přinejmenším tolerovala.

Ze sešitů schovaných pod školní lavicí jsem v těch letech četl o tehdejší ruské novince: parašutismu. Snil jsem o tom, že se jednou do Ruska podívám. Přeletím tajgu a 1. května seskočím padákem na Rudé náměstí, abych si tam mohl stisknout ruku se Stalinem. Tyto sny – přelety nad Sovětským svazem – se mi o pár let později skutečně splnily. Avšak v naprosto odlišných souvislostech, než jsem si jako kluk představoval. Do Ruska jsem se dostal proto, abych tam kryl jiná německá letadla, která shazovala bomby na ruské pozice.

Moje vojenská kariéra však začínala v roce 1938 u dělostřeleckého pluku československé armády v Českých Budějovicích. Staral jsem se tam o koně, procházel střeleckým výcvikem a zastával funkci trubače. Hrál jsem totiž doma v jedné hospodské kapele na křídlovku, což mi zůstalo i v armádě, kde jsem vyfasoval vojenskou trubku. V českobudějovických kasárnách jsem pak trubil nástupy.

Vojenskou službu tehdy mladí muži brali jinak než za socialismu nebo v devadesátých letech. Žádná šikana ani nuda, nic takového tehdy neexistovalo. V armádě jsme měli zajištěno dobré jídlo i zdravotní péči a myslím, že teď nemluví jen za sebe, když řeknu, že nás vojenská služba bavila. Polní telefony, nákladní auta, střelba na dřevěné makety, to vše pro nás byly novinky a brali jsme je více jako zábavu než povinnost. Navíc tehdy vládł mnohem větší vlastenecký duch. Službu brali vážně dokonce i sudetští Němci. Snad z vrozeného smyslu pro povinnost...

Při plnění svěřených úkolů byli mimořádně spolehlivými a obětavými československými vojáky – a to i v roce 1938.

Už krátce po mém nástupu do základní prezenční služby se proslýchalo, že si prý Hitler po Rakousku brousí zuby také na Československo. Všichni jsme byli přesvědčeni, že si je na našich pohraničních pevnostech hezky vyláme.

Když byla vyhlášena všeobecná mobilizace, vzpomínám si, že zavládlo obrovské nadšení. Upřímné. Všichni chtěli bojovat. Pokud se někdo bál, musel o tom před ostatními raději pomlčet. Nebyla vhodná doba být jen k ústním projevům zbabělosti. Ani v osmašedesátém roce nepřevládala taková fantastická atmosféra jako tehdy. Byli jsme přesvědčeni, že řada z nás určitě zemře, a třeba to budeme zrovna my, ale přesto jsme si byli jisti, že to uděláme pro národ a pro naši republiku. Zejména my mladší jsme byli připraveni bojovat s plným nasazením.

Mobilizace 1938: Češi a Němci společně

V září jsme se s naší dělostřeleckou jednotkou přesunuli z Českých Budějovic do kopců na Šumavě. Jako polní dělostřelectvo jsme zaujali postavení až na linii několik kilometrů za pevnostmi. Měli jsme za úkol zasáhnout, jestliže by se wehrmachtu podařilo přes pásmo pevností projít. Počítalo se přitom s tím, že jestliže někde německá armáda přece jen projde, i tak jí v týlu zůstanou pevnosti nadále hájené našimi vojáky. Obdrželi jsme dokonce přesné a detailní instrukce, ze kterého směru lze předpokládat německý útok proti našim pozicím, i jakým způsobem na něj máme reagovat. Cílem bylo dostat Němce pod křížovou palbu čelně a z obou stran.

Naše jednotka byla složena převážně z kluků z českých zemí, české i německé národnosti. Sudetští Němci v naší jednotce tvořili zhruba třetinu mužstva. Dodnes netuším, co si o tehdejší situaci skutečně mysleli, ale jak je všeobecně známo, skoro všichni uposlechli povolávacích rozkazů a vzorně nastoupili do československé armády, která se právě chystala bojovat proti Německu. Byla mezi nimi spousta dobrých kluků, kteří se k nám chovali jako opravdoví kamarádi. Spali jsme s nimi společně na jedné cimře, hráli karty, dělili se o cigarety i o mýdlo, dalo se s nimi o všem mluvit. Smáli se i našim vtipům o Hitlerovi nebo je sami vyprávěli. O to více mě překvapilo, s jakou radostí o pár dní později odhazovali zbraně a běželi nadšeně vítat wehrmacht. Pochopil jsem, že tohle byla jejich skutečná armáda, a ne ta naše.

Ne všichni však byli takoví. Někteří přijali zprávu o vyklizení pevností a stažení do týlu se slzami v očích, podobně jako většina Čechů. Byli

mezi nimi i vyložení fanatici, hlavně komunisti a sociální demokrati. Jiní zase fungovali jako nějaký automat, na kterém se jen přepínají programy: do zbraně za Československo, složit zbraně, hurá do wehrmachtu... Všechno dělali s maximální snahou, jak se jim přikázalo. O dalších sudetských Němcích jsme už během mobilizace tušili, že jsou to naopak vyložení nacisti a že nás nejspíš nenávidí. Snažili se sice tvářit loajálně, ale paktovali se jen sami mezi sebou a šel z nich strach. Tušili jsme, že by nám byli schopni vrazit dýku do zad, sotva by dostali první příležitost.

Obecně se tedy dá říci, že ze sudetských Němců v československých uniformách jsme měli smíšený dojem. Někteří se zdáli být spolehliví, ale ve skutečnosti nebyli, jiní stáli pevně na naší straně a další byli nepřátelští. Avšak Maďaři, Rusíni a dokonce i Slováci – to byla jiná! Nevím, jak tomu bylo jinde, ale ti, které jsem během mobilizace poznal já, neměli o obranu nějakého pro ně cizího Československa naprosto žádný zájem. Jeden Slovák například neustále brečel, že „přece neumře za cizí pány“. Maďaři byli povýšení a bavili se jen mezi sebou. Když se jim něco přikázalo, dělali ze sebe naopak negramotné hlupáky. Tvářili se, že nic nechápou a nic nevědí. Řeč s nimi nebyla žádná. Myslím, že nás neměli rádi. Možná, že se mnozí Maďaři a Slováci v naší armádě cítili podobně jako naši otcové za první světové války v rakouské armádě. Samozřejmě, mohu hodnotit pouze ty, které jsem sám poznal. Nemohu o nich vynášet žádné obecné soudy a nevím, jaké s nimi byly zkušenosti u jiných jednotek. Také mezi námi byl jeden Rumun z Podkarpatské Rusi a to byl naopak vyložený čechoslovakista, přestože česky ani slovensky nerozuměl ani slovo. Podobně oddaný republice byl také jeden důstojník ruské národnosti z polistopadové emigrace (po bolševické revoluci v Rusku v listopadu 1917).

Přepadení záškodníkem

Koncem září jsme se tři kluci – dva Češi a jeden Němec – dostali během noční hlídky na okraji vesnice pod palbu záškodníka. Střílel po nás pravděpodobně jeden z místních vesničanů, protože celá obec byla německá. Říkalo se přitom, že několik chlapů z té vesnice před mobilizací uprchlo do Německa a že se v noci tajně vracejí nazpátek. V Bavorsku se z těchto lidí sestavovaly oddíly takzvaného sudetoněmeckého *Freikorps*. Měla to být jakási osvobozenecká armáda sudetských Němců, avšak potýkala se s naprostým nedostatkem lidí, protože skoro všichni sudetští Němci v té době byli mobilizováni v československých uniformách na opačné straně hranic.